

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Läsande familjer

— *en studie av fyra familjers läsvanor*

Karin Danhage

Självständigt arbete L3XA1A

Handledare: Birgitta Svensson

Examinator: Inger Björneloo

Rapportnummer: VT17-2930-014-L3XA1A

Sammanfattning

Titel: Läsande familjer – en studie av fyra familjers läsvanor, Reading families – A study of the reading habits in four families

Författare: Karin Danhage

Typ av arbete: Examensarbete på avancerad nivå (15 hp)

Handledare: Birgitta Svensson

Examinator: Inger Björneloo

Rapportnummer: VT17-2930-014-L3XA1A

Nyckelord: Family literacy, literacy, sociokulturell teori, läsvanor, interaktion

Mötet med text och läsningen i hemmet går under begreppet *family literacy*. Innebörden i begreppet family literacy är att människan redan som barn socialiseras in i textens värld främst genom familj, vänner och övriga närstående. Denna socialisering sker genom olika literacyaktiviteter som i regel startar när barnen är bebisar. Forskning inom family literacy är ofta internationell och det finns inte lika mycket svensk forskning på hur den svenska family literacy ser ut. Denna studie är därför gjord på fyra svenska familjer med barn i skolans lägre åldrar. Studiens syfte har varit att titta närmare på vilka läsvanor som ägt rum i dessa fyra familjer och frågeställning har varit: *Vilka läsvanor pågår i fyra familjer?* I undersökningen ges en inblick i hur en vardag kan se ut ur ett literacyperspektiv med fokus på familjernas läsvanor. Dessa fyra familjer är inte tänkta att representera en hel befolkning utan visar just bara dessa fyra familjer.

Studien är gjord med en kvalitativ metod i form av semistrukturerade intervjuer, och resultatet har analyserats utifrån en kvalitativ analys med induktiv ingång. Intervjuerna har lyssnats igenom och med hjälp av återkommande begrepp och iakttagelser har ett resultat utkristalliserats. Några av begreppen i resultatet kom att bli *mys*, *umgänge*, *interaktion*, *arv*, och *böcker* och det är efter dessa begrepp som resultatets teman *vad*, *hur* och *varför* delats in. Det vill säga vad läser familjerna, hur läser familjerna och varför läser familjerna. Resultatet pekar på en kontinuitet i traditionen och det kan konstateras att familjernas läsvanor grundar sig i att det är mysigt att läsa. Det samtals mycket i samtliga familjer och man umgås mycket med varandra. Familjerna läser böcker och bläddrar i tidningar därför att deras föräldrar gjorde det, och det är starkt kopplat till trygghet och avkoppling men även en fantasivärld där verkligheten kan glömmas för en stund. Följaktligen kan familjernas läsvanor sammanfattas som så att de traderas.

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Syfte	2
3. Teoretiskt ramverk och tidigare forskning	3
3.1 Literacy	3
3.1.2 Family literacy	4
3.2 <i>Läsning och läsvanor i hemmet</i>	5
3.3 <i>Teori – det sociokulturella perspektivet – samspelet mellan vuxen och barn</i>	6
4. Metod & analys	7
5.1 <i>Metodval</i>	7
5.2 Urval	8
5.3 Respondenter	8
5.4 Genomförande	9
5.5 Reliabilitet, generaliserbarhet och validitet	10
5.6 Bearbetning och analys av datamaterialet	10
5.7 Etiska aspekter	11
5. Resultat	12
6.1 Familjernas val av litteratur - <i>Vad</i>	12
6.2 Familjernas läsvanor – <i>Hur</i>	13
6.3 Familjernas övriga literacyaktiviteter och textmöten	16
7. Diskussion	18
7.1 <i>Metod och urvalsdiskussion</i>	18
7.2 <i>Resultatdiskussion</i>	18
7.2.1 Familjernas val av litteratur- <i>Vad</i>	18
7.2.2 Familjernas läsvanor- <i>Hur</i>	19
7.2.4 Familjernas övriga literacyaktiviteter och textmöten	20
7.2.5 Slutreflektion	21
8. <i>Förslag på vidare forskning</i>	21
Referenser	23
Appendix	25

1. Inledning

Skolan och familjen har ett gemensamt ansvar för barns utveckling och lärande, och tillsammans ska de skapa de bästa förutsättningar för det enskilda barnets möjlighet till detta (Skolverket, 2011). Läroplanen betonar också att syftet med läs- och skrivinläringen är att eleven ska utveckla den så pass väl att hen får en god tilltro till sin egen språkförmåga. Genom en ökad förståelse för sitt eget språkbruk ska eleven kunna ta ett socialt ansvar men också utveckla sin egen identitet (Skolverket, 2011). Givetvis bör ett samarbete ske mellan hem och skola och ansvaret för ett barns läs- och skrivutveckling ligger på skolan. Barnets värld stäcker sig dock långt utanför skolans väggar och hemmet är en viktig och avgörande plats.

Om vi bortser skolans uppdrag och närmar oss hemmet kan det konstateras att barn möter olika textvärldar i olika sammanhang från det de är bebisar. Det vill säga att barnet deltar i diverse *literacyaktiviteter*. Dessa grundar sig i mötet mellan människor och samspel mellan vuxen och barn. Fast (2007) för en diskussion kring literacybegreppet, och påpekar att utveckling sker i sociala och kulturella sammanhang och i samspråk med andra, och med en god literacy lär sig barnet att koppla det hen läser och upplever till det hen vet om världen i övrigt. Tillika menar Fast (2007) att människor deltar i en rad varierande literacyaktiviteter som till exempel arbete, skola, fritidsaktiviteter och så vidare och genom att delta i literacyaktiviteter lära man sig specifika sätt att tänka och specifika språkbeteenden. Liknande Fast (2007), skriver Dyson (1993) om ett sociokulturellt djup när det kommer till literacy och literacyaktiviteter. Hon menar att interaktionen mellan vuxen och barn är avgörande för hur barnet lär.

Dessa erfarenheter av barnets literacyaktiviteter blir som en bro över till nästa steg i barnets utveckling och tillika barnets väg mot en egen identitet. Enligt tidigare literacystudier är den mest centrala literacyaktiviteten läsning och ett av de viktiga forumen för läsning är hemmet (Heath, 1983; Fast, 2007; Dyson, 1993; Barton & Hamilton, 1998). Läsvanorna i hemmet ligger under begreppet *family literacy* och det är detta som denna studie strikt kommer att hållas till.

2. Syfte

Syftet med denna studie var ursprungligen att undersöka hur fyra familjers övergripande literacyaktiviteter såg ut. Under studien blev dock familjernas läsvanor det som tog störst plats och intervjufrågorna kom att domineras av frågor kring läsning. Syftet med studien blev slutligen att genom föräldrars läsvanor och sociala liv undersöka hur läsandet ser ut i fyra familjer. Frågeställningen kom att bli följande:

Vilka läsvanor pågår i fyra familjer?

3. Teoretiskt ramverk och tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras vad tidigare forskning säger om begreppen *literacy* och *family literacy*. Särskilt har dessa begrepp valts ut därför att de utgår från kontextens betydelse för barnet och hur familjens läsning och textaktiviteter påverkar barnet. Det kommer också att redogöras för vad den tidigare forskningen säger om läsning i hemmet, med utgång i bland annat avhandlingar av Elisabeth Frank (2009) och Elisabeth Björklund (2008). Vidare förklaras *literacy* och *family literacy* utifrån ramverken Shirley Brice Heaths (1983) och Carina Fasts (2007) redogörelser om dessa begrepp. Senare beskrivs också den *sociokulturella teorin* då familjens läsvanor kopplat till barnets väg mot att bli en läsande människa bygger på samspel och en språklig förståelse.

3.1 Literacy

I dagens samhälle stöter människor på olika typer av text och en del av dessa texter möjliggör interaktion med andra. Dessa textmöten är *literacy*aktiviteter och en sådan aktivitet är läsning (Schmidt, 2013). *Literacy* är ett begrepp taget från engelskan och bland annat skriver Björklund (2008) om begreppets komplexitet och vida innebörd. Begreppets betydelse har under tid expanderat och från att enbart handla om läs och skriv menar (ib) likväl Barton (2007) att begreppet ingriper muntliga – tala, lyssna, läsa och så vidare och multimodala textmöten. Det finns många olika definitioner av *literacy*, men gemensamt för alla definitioner är att *literacy* är en social aktivitet som bygger på användandet av texter, såväl muntligt, skriftligt som multimodalt (Björklund, 2008; Barton, 2007; Fast, 2007; Schmidt, 2013; Barton & Hamilton, 1998). Vanligtvis är det en skriven text, men kan också vara text kopplad till en specifik aktivitet och det är kring denna text ett samtal väcks till liv (Barton, 2007). Barton & Hamilton (1998) skriver att det är genom de sociala sammanhangen *literacy* förstås som bäst och sker genom de tre grundläggande delarna praktik, event och text. Vidare skriver (ib) att *literacy*aktiviteter är aktiviteter där text har en roll, det vill säga att texten förmedlar något. Likaså menar Fast (2007) att ett barn har flera olika *literacy* i sitt liv såsom umgänge med kamrater, skolmiljö, hemmiljö och så vidare. Genom att delta i ett *literacy* event som exempelvis läsning i hemmet lär sig barnet genom mötet med bokens text nya sätt att tänka och nya språkbeteenden. Läsningen gör att barnet utvecklar sitt ordförråd, förmågan att förklara känslor och händelser samt förmågan att integrera med andra genom att tala och lyssna (Björklund, 2008). Denna språkliga utveckling blir en väg in till sociala kontexter och därav är läsvanor i hemmet en viktig grund för barnets utveckling (ib).

Literacy är enligt Pisa (Programme for International Student Assessment) /förmågan att förstå, använda och reflektera över texter för att uppnå personliga mål, utveckla sina kunskaper och möjligheter, samt att delta i samhället (Taube, 2008). På grund av att denna definition av *literacy* speglar en internationell ståndpunkt i ämnet är den väsentlig. Pisas definition berör dock inte *literacy* som social aktivitet, vilket denna studie gör. Enligt Fast (2007) innebär begreppet *literacy* alla praktiska textorienterade aktiviteter i ett barns liv. Det är för barnet en ständigt pågående komplex läroprocess och barnet möter text i en mängd

olika aktiviteter. Exempel på sådana aktiviteter är att läsa högt, identifiera symboler och text på skyltar, bläddra i en bilderbok, skriva födelsedagskort och så vidare. Literacy sker i sociala och kulturella sammanhang och i samspråk med andra, och med en god literacy lär sig barnet att koppla det hen läser till det hen vet om världen i övrigt (ib).

3.1.2 Family literacy

Varje individs liv består av många literacysammanhang ända från tidig barndom och varje *literacyaktivitet* har en koppling till en specifik händelse. Som ett exempel på detta illustrerar Fast (2007) barnet som kommer med en bok och vill bli läst för. Läsningen och mötet med texten blir för barnet kopplat till en positiv upplevelse. Således blir upplevelsen att få sitta i någons knä och ha en gemensam stund ett literacy event, en social aktivitet med läsning som grund (ib).

Vilken miljö ett barn lever i påverkar dess väg till mötet med text och som Fast (2007) noterar, kan föräldrars möjlighet att välja bostadsområde ha inverkan på hur barnens skolgång kommer att bli. Genom miljön, hemmet och familjen får barn med sig värderingar och normer, och inte minst ordförråd och grammatik. Familjen och dess literacyaktiviteter är vanligtvis barnets första möte med läsande och skrivande och det är enligt Barton och Hamilton (1998) i hemmet literacy börjar och slutar. De noterar att människan använder sig av olika texter i sitt hem, såsom till exempel shoppinglistor och kvitton. Dessa tas in i hemmet för diskussion, samtal och eventuella lösningar där alla familjemedlemmar på något sätt är delaktiga. Vidare skriver Barton & Hamilton (1998) att skiljelinjen mellan hemmet och andra verksamhetsfält inte är så tydlig som vi kan tro. Samtliga familjemedlemmar för in literacy i hemmet genom diverse aktiviteter; barnens läxor, föräldrars arbetsuppgifter och dagstidningar eller reklamblad. Vissa av dessa textbaserade aktiviteter går igenom tillsammans, exempelvis genom läxhjälp eller sortering av föräldrars arbetspapper. På detta sätt förs text in i människors liv och bidrar till att det sker literacyaktiviteter i hemmet (ib).

Alla har vi olika barndomar och därför har vi också tagit del av olika literacyaktiviteter. Såväl Fast (2007), Schmidt (2013) och Barton och Hamilton (1998) skriver om den välkända språketnografiska studien gjord av Shirley Brice Heath: *Ways with words* (1983) och undersöker hur familjer socialiserar in barnet i språket och hur dess läs- och skrivkunskaper visar sig i mötet med skolan. I undersökningen beskriver Heath de sociokulturella aspekterna i familjers integration med varandra: samtalen, läsningen och så vidare. Detta stämmer väl överens med denna undersöknings tanke om vad som är centralt inom literacy och family literacy.

Heaths studie gjordes på tre olika samhällsgrupper; vit arbetarklass i Roadville, afroamerikansk arbetarklass i Trackton och vit och afroamerikansk medelklass i Gateway – de så kallade *townspeople*. Townspeople har ett visst sätt att klä sig, arbetar inne i staden och är överlag välutbildade. Läsningen som sker i hemmet är ofta konkret och samtalen där barn och vuxen integrerar är vanliga. Skolan talas om som en viktig plats och lärare som ett viktigt yrke (Heath, 1983). I Trackton var vardagslivet inte fullt så styrt och schemalagt som i de två andra samhällena vilket speglade sig i familjernas läsvanor och textmöten. I Trackton var man mer av åsikten att barnen skulle hitta egna vägar genom livet och textmöten bestod mestadels av muntligt berättande där barnens fantasi förde handlingen framåt. Dessa historier blev sedan till nya berättelser som barnen hade med sig. Trots att barnen i Trackton hade mycket text och textsamtal i tidiga år fick dessa barn problem då de kom till skolan. Det styrda sättet att arbeta i skolan skilde sig från Tracktons friare möte med text. Svårigheterna för Tracktonbarnen var främst deras okunskap i att kunna besvara frågor om läst text - de var inte vana att tala om lästa texter på det sättet. Roadville och Gatewaybarnen hade lättare att anpassa sig efter skolans ramar på grund av liknande fostringsmetoder hemmavid (ib).

Sammanfattningsvis kunde Heath i sin studie konstatera att synsättet på text och läsning var lika i Roadville och Gateway men skilde sig i Trackton. Familjerna i Roadville och Gateway såg lika på detta och introducerade tidigt sina barn i läsning och läsförståelse. I båda samhällena lästes mycket för barnen, frågor ställdes om texten och beteendet kring text och litteratur var likt sättet att arbeta i skolan. Att barnen själva fick reflektera över innehållet i texten ledde automatiskt till ökad läsförståelse och en bekantskap med skolans sätt att arbeta med text. Mot den bakgrunden, att läsande och skrivande inbegriper kognitiva förmågor inom social praktik, visar Heaths studie att barns möte med text i hemmiljö spelar roll. Barnens deltagande i skilda sociala världar är kopplat till deras språkliga användande. Genom sina observationer visar Heath hur barns språkliga, sociala och kulturella resurser skiljer sig åt och att de har olika förutsättningar i skolan (Schmidt och Gustavsson, 2011).

3.2 Läsning och läsvanor i hemmet

Att läsa är en baskunskap och en mental resa och läsningen i hemmet en stund där familjen kan skapa ro tillsammans (Fast 2007). Hur blir man en person som läser? Enligt Schmidt (2013) är det flera faktorer som spelar in. Dessa faktorer är bland annat skolans pedagogiska insatser, barnets läsvanor hemifrån men också synliggörandet av barnet som läsande individ. Att kunna läsa är nyckeln till ny kunskap och sett ur ett större perspektiv ger läsning också möjlighet till fortsatt utbildning och chans till att bli en aktiv samhällsmedborgare (Taube, 1988). Läroplanen säger också att språk, lärande och identitet är starkt sammankopplade och att eleven genom läsning, skrivning och samtal utvecklar potential att kommunicera och bygga upp en tro på sig själv (Skolverket, 2011). Läsningen, som är en baskunskap, är dock något som måste läras in. Med hjälp av skolan och tidiga textmöten i hemmet lärs läsningen in med undervisning och vägledning (ib).

Enligt Wiegel, D., Martin, S., & Benett, K (2006) startar en människas läsning i hemmet och genom att ett barn ser sina föräldrars läsvanor och möter olika slags texter i hemmet påverkas barnets inställning till läsning. Kopplingen mellan föräldrars läsvanor och inställning till läsning

är stark menar (ib) och inställningen till läsning påverkar således mängden litteratur i hemmet. Inställningen till läsning och familjens pågående läsvanor spelar alltså stor roll för hur en människa tar med sig ett läsintresse in i vuxenlivet. Även tiden som förälder läser tillsammans med barnet är avgörande och (ib) skriver att för ett barn som mött läsning och text i tidiga år blir läsningen en naturlig del av livet. Vidare noterar (ib) att barn till föräldrar med intresse för läsning har en positiv språkmässig utvecklingskurva. Om föräldrarna är läsande människor och intresset för litteratur är stort traderas detta till barnet som får ett ökat intresse för läsning och olika typer av texter. Föräldrarnas sociala liv, läsvanor och uppmuntran till läsning och text är en viktig del i människans läsintresse och skapar således en läsande människa.

Det är flera faktorer som avgör en familjs läsvanor däribland socialt, ekonomiskt och kulturellt kapital (Frank, 2009). Det sistnämnda är det som är aktuellt i denna studie och innefattar olika texter, böcker, litteratur och språk som sker i hemmen. Om hemmet har ett rikt kulturellt kapital och goda läsvanor traderas detta till barnet som i sin tur skaffar ny familj med goda läsvanor (ib). En läsande familj har också större chans att ge sina barn ett större ordförråd och bättre skolprestationer. Enligt (ib) kan föräldrarnas och hemmets starka inflytande på ett barns kommande läsvanor konstateras och därmed har det visat sig påverka barns egen inställning till läsning.

3.3 Teori – det sociokulturella perspektivet – samspelet mellan vuxen och barn

Det sociokulturella perspektivet innefattar att lärandet sker i en social och kulturell miljö, med hjälp av tal, kroppsspråk, handling, text och så vidare. En människas tänkande och kommunicerande innebär således att människan använder sig av kulturella och språkliga redskap för att förstå och undersöka omvärlden (Säljö, 2010), en så kallad *mediering*. Dessa redskap kan till exempel vara tecken såsom bokstäver och symboler, men också fysiska redskap som till exempel en penna. Dessa redskap utvecklas ständigt inom människans sociala gemenskaper och formas av traditioner inom dessa. Följaktligen ändras de och utvecklas konstant (ib). Mediering är ett viktigt begrepp inom det sociokulturella perspektivet då det är något vi människor använder i våra sociala gemensamma aktiviteter. Teorins centrala förespråkare Vygotskij, har myntat begreppet om *den närmaste proximala utvecklingszonen*, vilket bygger på att en enskild människas utveckling är ett oupphörligt förlopp. Gällande barnet, blir den vuxne en ”mer kompetent kamrat” vars erfarenheter och kunskap barnet kan anamma då det tar nästa steg i sin egen utveckling (ib). Det blir alltså två skilda ting vad barnet klarar på egen hand och vad barnet klarar med hjälp av guidning (Säljö, 2010). Det är i detta lärande, i dialog med och guidning av vuxen, som barnets närmaste utvecklingszon utmanas (Vygotskij, 1934/1999). Vidare finns inom det sociokulturella perspektivet uppfattningen att barnet ständigt är under utveckling på grund av mötet med sina medmänniskor. Teorin bygger på tanken att det inte enbart är den inre psykologiska utvecklingen som är barnets drivkraft, istället är det ett kulturellt och socialt samspel med andra som för lärande och utveckling framåt (Vygotskij, 1934/1999).

Vidare leder samspel och lärande in oss på språkets betydelse och literacy som omger barnet. Språket är människans främsta redskap till social samvaro, och samspel med andra. Det är allmänt känt att barnets kontakt med vuxna i sin närhet startar tidigt, och redan under sitt andra levnadsår börjar barnet anamma det språk som omger det (Vygotskij, 1934/1999).

Följaktligen blir läsning med vuxen viktig på grund av att barnet därigenom möter ord och även lär sig dess innebörd. Orden blir barns redskap för kommunikation och gör att språket kan utvecklas och främja en förståelse mellan barn och vuxen. Denna interaktion menar (ib) underlättar barnets lärande. Detta menar även Dyson (1993) som noterar att barnets utveckling i literacy hela tiden bygger på dess tidigare erfarenheter av samtal och möten med text, främst i hemmet. Det är när barnet förstår innebörden av ett språk, ett ord eller ett beteende som det sociokulturella lärandet sker. Med hjälp av de vuxna börjar barnet så småningom åstadkomma en ömsesidig förståelse med människor i sin närhet och därmed startar en utveckling av barnets språk och identitet (ib). Den sociokulturella teorins närvaro är därmed ett faktum i literacy som sker överallt kring barnet.

4. Metod & analys

I detta avsnitt presenteras studiens val av metod och vilka urval som gjorts. Vidare redogörs även hur genomförandet gått till och hur studiens data har analyserats. Även reliabilitet, validitet och generaliserbarhet diskuteras, samt etiska aspekter.

5.1 Metodval

Forskningsstudien är en kvalitativ undersökning med fyra semistrukturerade intervjuer. Oftast görs kvalitativa studier just med denna typ av intervjuer eftersom denna intervjuform är flexibel och ger intervjuaren möjlighet att själv tolka och bedöma vad i respondentens svar som är viktigast att lyfta fram (Bryman, 2011). Det ska förtydligas att intervjun är huvudsaklig metod i denna undersökning. Observation är enbart en sekundär metod, och är oundviklig då intervjuer pågått i familjernas hem. Intervjuer har valts att genomföras i hemmen, eftersom det är en avslappnad miljö.

Fördelen med dessa intervjuer kan styrkas med Lantz (1993) tankar om att i ett kvalitativt arbete försöker forskaren plocka ur det unika och personliga i sitt insamlade material, och detta är lättast att finna i ett personligt möte. Det har inte sällan riktats kritik mot kvalitativ forskning av den anledningen att slutsatsernas tillförlitlighet är svåra att värdera. Detta beror bland annat på att resultatet redovisas som en komplex löpande text som är lätt att generalisera, inte som siffror eller tabeller (ib).

5.2 Urval

Fyra familjer har intervjuats och samtliga har barn i skolans lägre åldrar. Familjerna har intervjuats enskilt i sitt hem och både vårdnadshavare och barn har deltagit i samtalen, trots att det är familjen som grupp och vårdnadshavares läsvanor som har varit den centrala punkten. I denna forskningsstudie har det gjorts ett *bekvämlighetsurval*, det vill säga att valet av respondenter föll på familjer som finns i för studien nära område och var tillgängliga för intervju. De hade också tid att medverka och de har alla barn i skolans lägre åldrar (Bryman, 2008). Målsättningen har varit att, som Sjöberg (1999) skriver, hitta respondenter som kan utveckla kunskapen om studiens syfte. Trots att det är svårt att i förväg veta hur många intervjuer som krävs, är det nödvändigt att dra en gräns någonstans. Det finns i denna studie en bestämd relativt kort tidsram att röra sig inom och datan ska också vara möjlig att omforma (ib). Det föll sig så att alla i familjerna varit närvarande i hemmet då intervjuerna genomförts och för att studien skulle bli neutral nämns respondenterna enbart som *familj A, B, C* eller *D* och inte utefter kön, ålder eller roll i familjen.

5.3 Respondenter

I denna sektion följer en kort presentation av de respondenter som deltagit i studien. Samtliga familjer som intervjuats har barn i skolans lägre åldrar och bor inom samma område.

Familj A: Består av två barn, en mamma och en pappa. Barnen är 9 respektive 7 år. Föräldrarna är ett gift par och har levt ihop i 15 år. Kvinnan är 39 år och arbetar heltid som lärare i grundskolans yngre åldrar. Mannen är 39 år och arbetar som IT-ingenjör för ett stort svenskt företag. Familjen har bott i området i åtta år och de bor i en fyrrumslägenhet.

Familj B: Består av två barn, en mamma och en pappa. Barnen är 6 respektive 4 år. Föräldrarna är ett gift par och har levt ihop i 13 år. Kvinnan är 36 år och arbetar som receptionist på en högskola och mannen 36 år och arbetar som konditor och driver eget eventbolag. De bor i en trerumslägenhet och kvinnan har bott i området i 14 år, mannen i 10 år.

Familj C: Består av tre barn, en mamma och en pappa. Barnen är 6 och 8 år (8-åringarna är tvillingar). Föräldrarna är ett gift par och har levt ihop i 15 år. Kvinnan är 45 år och arbetar som barnmorska. Mannen är 50 år och driver en restaurangkedja. Familjen bor i en fyrrumslägenhet och har bott i området i 7 år.

Familj D: Består av två barn och en mamma. Barnen är 7 och 5 år. Kvinnan 35 år, är skild sedan 3 år tillbaka och är ensamstående med barnen på heltid, bortsett från varannan helg. Hon arbetar som butiksbiträde och inköpare på ett familjeföretag. Familjen bor i en stor tvårumslägenhet och de har bott i området i 4 år.

5.4 Genomförande

Intervju:

Studien har gjorts med semistrukturerade intervjuer. Innan genomförandet av dessa utformades en intervjuguide inriktad på läsvanor som sedan användes som utgångspunkt. Intervjuguiden innebär en lista över de frågor och teman som skulle beröras, men frågorna har ej ställts i någon specifik ordning, utan fungerat som ett intervjustöd för mig. Det har också öppnat upp en möjlighet för respondenten att ge ett mer personligt utformat svar (Bryman, 2008). Intervjun bedrevs utifrån detta och ofta ville jag inte avbryta samtalen som uppstod med frågorna i intervjuguiden. Det föll sig mest naturligt så och var det mest effektiva sättet att nå de personliga resonemangen.

Samtliga intervjuer har spelats in med anledning av att jag som intervjuare inte vill missa väsentliga synpunkter och citat under samtalet (ib). En semistrukturerad intervju är enligt Bryman (2008) gynnsam att spela in, då den är mer öppen och samtalen tar olika vägar beroende på respondentens svar. Denne ges utrymme till egen tolkning av frågor och en semistrukturerad intervju liknar snarare ett samtal än en styrd intervju. Följaktligen leder detta till att intervjuaren kan ha fokus på att föra samtalet vidare och anpassa nya frågor, istället för att anteckna (ib).

Observation:

Det finns inom den kvalitativa forskningen ett flertal metoder, bland annat fältobservationer, och kvalitativa intervjuer. Det är i huvudsak intervjuer som använts i denna forskning, men då det är familjer som intervjuats och jag har befunnit mig i deras hem har det även pågått en viss observation. Dessa observationer kan kopplas till en av traditionerna inom kvalitativ forskning (ib), nämligen *etnometodologi*. Att arbeta på detta sätt innebär att vi genom samtal och möten kan få en förståelse för hur den sociala ordningen skapas i till exempel en familj och hur rollerna formas i ett visst sammanhang.

Observationerna som skett i denna studie kallas för *öppen observation* – och syftar till en ömsesidig överenskommelse där tillit och förtroende till forskaren byggts upp (Holme & Krohn Solvang, 1997). Fördelen med denna typ av observation är att när man som observatör blivit accepterad öppnas en stor frihet att, som i detta fall, röra sig runt i familjernas hem utan att familjen känner sig obekvämt.

Då urvalet för denna studie är ett bekvämlighetsurval är en stor del av tilliten redan uppbyggd, vilket underlättade, trots att det givetvis är extra sensitivt att befinna sig i någons hem. Att befinna sig i någons hem kräver utav forskaren att diskret kunna iaktta det som händer, utan att för den sakens skull bli en del av det. Som observatör har målet aldrig varit att delta i familjens situationer, utan som Holme & Krohn Solvang, (1997) också skriver, har rollen varit tydlig – närvaro utan delaktighet.

5.5 Reliabilitet, generaliserbarhet och validitet

Reliabiliteten, det vill säga tillförlitligheten, i denna studie är inte hög då mätning av ett resultat inte är det centrala i en kvalitativ studie. Validitet innebär hur vi bedömer likheterna mellan de olika resultaten och om vi kan säkerställa om slutsatserna av undersökningen hänger ihop eller ej (Bryman, 2008). Jag kan inte säkerställa validiteten i denna studie då jag inte kan veta säkert om familjerna har den relation till literacy och läsning som de påstår sig ha. Andra faktorer som också påverkar studiens reliabilitet är att familjerna enbart intervjuats vid ett tillfälle vardera. Hur frågorna ställts kan också ha haft verkan på svaren, samt att familjerna kan ha påverkats av händelser i hemmet under intervjuerna. Intervjuguiden är ensidigt uppbyggd kring läsning och svaren blir också därefter.

Givet att studien är gjord efter ett bekvämlighetsurval är att respondenterna är få, och att intervjumetodiken har varit flexibel. Studiens resultat blir därför inte generaliserbart, det vill säga representativa för en hel grupp eller alla familjers läsvanor (Holme & Krohn Solvang, 1997). I denna studie har dock inte fokus varit att respondenterna ska vara representativa för alla svenska familjer, utan fokus har varit att göra en ingående analys på de medverkande familjernas läsvanor (Bryman, 2008).

För att kunna avgöra kvaliteten på en studie som denna är det viktigt att ta i beaktande vad studiens syfte har varit. De familjer som intervjuats har inte på något sätt varit tänkta att vara någon miniatyrmodell av befolkningen utan har enligt min åsikt varit goda alternativ med tid att ge de intervjuer som krävs för att få en djupare bild av familjens läsvanor. Målet med studien har varit att se vad just dessa familjer förhåller sig till läsning och avgörande för studiens kvalitet har inte varit antalet respondenter, utan mättnadsgraden i intervjuerna (Sjöberg, 1999).

5.6 Bearbetning och analys av datamaterialet

Studien har analyserats med en tematisk analys. Jag har utifrån mina forskningsresultat plockat ut teman som kom att bli Vad, Hur och Varför. Detta är även något de kvalitativa forskarna betonar – att teman är något som uppkommer ur datan (Bryman, 2008).

En kvalitativ analys ger till skillnad från en kvantitativ analys inga exakta svar som är mer än eller mindre än, utan ger ett resultat som handlar mer om likheter eller olikheter (Lantz, 1993). Kvalitativ data är relaterade till ett sammanhang, som i detta fall mötet med familjerna, (Lantz, 1993) och kan leda fram till en ny teori som kan bli utgångspunkt i följande studie. Datat har sedan analyserats genom en tematisk analys, som enligt Braun & Clarke (2006) innebär att man sorterar in sin data utefter olika hittade kategorier eller nyckelord som i sin tur blir textens teman.

Samtliga intervjuer lyssnades först igenom en gång utan att skrivas ner på dator. Under den första genomlysningen var syftet att se om det gick att urskilja något mönster samt att nyckelord plockades ut. I nästa steg skrevs intervjuerna ned under inlyssningen vilket underlättade en översikt på materialet. Nu var det tydligare att se om empirin kunde mynna ut i några teman. Teman plockades ut med hjälp av de mönster som gick att se, samt återkommande nyckelord. Temana skrevs sedan ner som rubriker och empirin kunde därefter placeras ut enligt en kategorisering. Efter att ha läst igenom empirin flera gånger fick vissa delar flyttas till andra teman, men slutligen var kategoriseringen klar och resultatet kunde presenteras.

5.7 Etiska aspekter

Dessa fyra punkter har följts i denna studie och samtliga familjer har även informerats om dessa innan intervjuer har inletts. De forskningsetiska principer som tagits hänsyn till under studiens gång följer Vetenskapsrådets (2002) regler. De fyra kraven är de som följer nedan.

Informationskravet syftar till, som namnet anger, att medverkande i undersökningen ska ges tydlig information om vad för villkor som gäller angående deras deltagande. Respondenterna ska även samtycka till sin egen medverkan och *Samtyckeskravet* medför att medverkande när som kan avbryta sin medverkan då de vet att deras deltagande är frivilligt har rätt att avbryta det. Detta gäller studiens alla moment. Deltagande familjer har under hela studiens gång haft möjlighet att avbryta sin medverkan, enligt Vetenskapsrådets (2002) regler, dock har detta inte varit aktuellt. *Konfidentialitetskravet* syftar till att uppgifter om alla, som i studien går att identifiera, ska avidentifieras så att utomstående ej kan dra kopplingar till enskilda individer. Inget i denna studie innefattar något berörande de deltagande familjerna, som kan upplevas som obehagligt eller kränkande och därför har ingen skriftlig tystnadsplikt skrivits på. Trots detta får jag som ansvarig inte lämna ut information eller personuppgifter och sprida information, utan hänsyn till de medverkande.

Nyttjandekravet innebär att materialet som samlats in enbart är till att användas för studiens syfte och får inte användas för egen vinning.

5. Resultat

I detta avsnitt redovisas den data som samlats in under intervjuerna. Det har efter genomförda intervjuer utkristalliserat sig så att analysen har resulterat i de tre didaktiska frågorna *Vad*, *Hur* och *Varför*. I detta avsnitt kommer därför intervjuresultaten att presenteras kring de tre frågorna som teman. Familjernas övriga literacyaktiviteter och textmöten som har kunnat observeras presenteras också i detta avsnitt.

6.1 Familjernas val av litteratur - *Vad*

Det är i samtliga familjer främst romaner som läses och då olika typer av genrer. Sällan läser man fakta. Familj B, har två väggar i vardagsrummet fyllda med böcker – allt från kärleksromaner till fakta om Paris, och säger själva att de sällan skulle läsa en faktabok, eftersom det inte ger den känslan de vill åt med sin läsning, att fly in i en annan värld. Faktaböcker läses mest naturligt om familjerna ska ut och resa eller behöver ta reda på specifika fakta om något.

Familjerna tror att fysiska böcker är det som möjliggör för barnen att bli bättre läsare. En förälder menar att det är enda sättet att få barnen att bli naturliga med böcker. Överlag är det böcker som dominerar som läsverktyg och det är först när intervjuerna leder in på annat material, som detta diskuteras.

Ingen av familjerna pratar om tekniska verktyg såsom Ipad eller att läsplattor eller Iphone kan användas för att läsas på. Däremot tas tidningar upp som material i alla familjer. Främst läser de tidningar utifrån specifika områden. Familj D som har träning som hobby, berättar att de ofta köper *Hälsa & Fitness*. Familjen menar att den blir som mentalt godis och avkoppling på ett annat sätt än en bok. Familj B köper ofta tidningen *Torp & Gårdar* för att de älskar hus och själva äger ett torp. De tycker att tidningar är bra av den anledningen att det är lätt att hitta utifrån ett specifikt intresse. Detta kan man se även stämmer i de andra familjerna där tidningarna också köps utifrån intresse. Även barnen läser mycket tidningar utifrån område. Oavsett åldern på barnen i de fyra familjerna är det *Bamse*, *Star Wars*, *Pokemon* och *Prinsessor* som är de mest dominant tidningarna. Familj C berättar att barnen ofta tar med sina tidningar ut på gården och att de tittar i dem med sina kompisar. De används som en leksak, något barnen gör ihop. En annan typ av tidning som kan ses nyttjas av barnen är *leksakskatalogen*. Barnen i familj D, har flera stycken från olika leksaksbutiker. Familjen berättar att de bläddrar i dem och jämför leksaker med varandra. Den äldre sonen har nyligen fyllt år och använde då leksakskatalogen till att skriva av på sin önskelista. Familjen berättar vidare att barnen får ta med sig dessa till skolan och förskolan, och att barnen enligt personalen sitter och tittar i dem tillsammans.

Annat som läses mycket är skyltar, dekaler och olika namn. Till exempel har barnet i familj A som är 7 år börjat närma sig att knäcka läskoden genom att läsa trafikskyltar.

Alla familjerna läser högt ur kapitelböcker för sina barn, bland annat *Den magiska trädkojan*, *Lasse-Majas detektivbyrå* och *Jack-böckerna* och biblioteket är en populär plats som är mycket omtyckt av alla barnen. Samtliga mammor går dit med sina barn regelbundet och det är en naturlig plats för familjerna att vara på. Att det är roligt för barnen att gå till biblioteket, tror informanterna beror på att barnen får välja själva, att det blir ett äventyr och ofta någon typ av rolig aktivitet runt besöket. Till exempel berättar familj A att de alltid fikar när de varit på biblioteket. För dem är det en lustfylld aktivitet som görs regelbundet med läsning i fokus.

Ingen av familjerna uppger att de läser på sin Ipad och använder sig inte heller av Ipad som ett läsverktyg. Digitala e-böcker som läses på skärm, används inte av någon familj. Familj C berättar att de ofta lyssnar på ljudböcker, men detta sker då till exempel i samband med städning och de lyssnar inte med samma inlevelse som när de läser en bok. Familj D äger inte ens en Ipad och uppger att de inte vill ha någon. De tror att den kan ta över böckerna och att känslan de får med en bok inte blir samma med Ipad. Familjen säger:

”När vi läser en bok till exempel sitter vi ihop, det blir så himla tråkigt med paddan, det blir liksom bara att man sitter och stirrar på en skärm”

6.2 Familjernas läsvanor – Hur

Samtliga intervjuer inleddes med frågan *Är du en läsande människa* vilket också i vidare samtal gav svar på om de är en *läsande familj*. Alla respondenter uppger utan att tveka att de är läsande människor och att de sammantaget är en läsande familj. En av familjerna menar att deras läsande är beroende av vilken period i livet de befinner sig. De berättar:

”Det beror lite på vad jag är på för humör...ibland kan det gå lång tid utan att jag läser nånting, men om jag ska iväg på någonting till exempel resa, kan jag köpa med mig massa böcker. Medan vissa perioder läser jag inget alls. Men i det stora hela är jag en läsande människa ja” (Familj B)

En annan av familjerna förklarar att de betraktar sig som läsande människor och att detta innebär att läsning är en naturlig del av livet, att det är något man gör till vardags.

Familjerna är läsande familjer, och gemensamt för alla fyra är att läsningen alltså är ett arv från föräldrarna. De har på olika sätt blivit lästa för av sina föräldrar eller sett sina föräldrar läsa både böcker och tidningar. Familj C däremot berättar att de sällan sett någon typ av läsning under sin barndom men som vuxna nu slukar böcker, främst vid läggdags. De andra respondenterna svarar liknande familj C - att det främst är vid sänggåendet som boken kommer fram, det finns sällan ro att sätta sig med en bok mitt på dagen. Familj D talar om läsningen som något mer än böcker och berättar hur hon minns att hon som barn längtade till nästa mjölkpaket skulle komma då hon läste dem om och om igen. Hon menar att när hennes mamma sprang runt och gjorde sig iordning kunde hon fantisera om det som stod om på mjölkpaketen:

”Det var på något sätt en grej för mig att hålla koll på vad som hände i samhället. Det som stod på mjölkpaketet var ju väldigt riktat mot barn och en typ av samhällsinformation till barn. Jag minns att det var där jag liksom fick information...som typ om Göteborgsvarvet. Jag läser det nu med men har liksom glömt att göra det för mina barn – vi har precis börjat och nu i veckan har det stått om Tourettes...väldigt bra”

Familj A uppger att de utan tvekan är en läsande familj och ofta pratar om läsning hemma, bortsett från dagtid då de sällan läser. Barnen kan ibland be föräldrarna att sätta sig bredvid dem med sin bok när de tittar på film eller gör sin läxa. Familjen tror att detta blir en trygghet och mysig stund för barnen och noterar att det kanske har att göra med att de vuxna också stannar upp och blir extra tillgängliga. Det blir på detta sätt en naturlig del med läsning och med mycket böcker i hemmet och många besök på biblioteket vill familj A gärna påstå att de är en läsande familj.

Angående betydelsen av läsning menar Familj A att det är viktigt att barnen själva förstår hur mycket nytta de kan ha av sin läsning. Det är inte svårt att se hur läraryrket i denna familj påverkar hur de medvetet gör text, böcker, läsning, samtal och så vidare till en viktig och central del i familjens vardagsliv. De uppger också att de får mycket dåligt samvete och känner sig slarviga om de någon kväll hoppar över läsningen vid läggning till exempel. De andra familjerna som har andra yrken än lärare, pratar inte om läsningen med barnen alls på samma sätt. De kan prata om bokstäver och hur de låter och vill gärna upprepa exempelvis samma textstycke flera gånger med sina barn för att de ska lära sig läsa, dock finns ingen tanke att involvera barnens förståelse för sitt eget lärande. Familj C, har precis som familj A akademisk utbildning i familjen men för de är det inte naturligt att prata om läsning som något viktigt för barnens språkutveckling:

”Nej, vi pratar egentligen inte om läsning på det sättet, mer att det är mysigt om vi hittat någon bra bok. Jag försökte läsa mer för barnen när de var små men de var aldrig så intresserade. Den enda boken mitt ena barn ville läsa var Ellens boll. Nu läser vi ibland för 6 åringen men de andra två läser mest själva...kapitelböcker och så”

Samtliga informanter tror att föräldrarna spelar stor roll för hur barnens väg mot läsning blir. En av dem säger att de tror att barnen gör precis som föräldrarna. Om de själva läser i en tidning eller bok, kommer barnen också att göra det. Men de tror också att det finns undantag och berättar om en vän som haft en uppväxt präglad av missbruk. På grund av detta blev vännen aldrig läst för men nu som vuxen slukar hen böcker.

Ingen av familjerna B, C eller D läser för barnen i hemmet vid andra tillfällen än på kvällarna. Ingen av familjerna känner det naturligt att sätta sig med en bok och läsa högt för barnen mitt på dagen. Eventuellt kan det bli så om något av barnen är sjukt, uppger familj C, och även då sker läsningen naturligast i sängen. Gällande hur mycket läsningen hemma egentligen påverkar hur barnet blir en läsande människa tror samtliga informanter mer handlar om vad

man hittat för relation till läsning, än själva läsningen. Att läsningen *ger* nånting.

I början måste barnen knäcka koden – sedan måste man tillåta dem läsa det som är kul. Det lustfyllda ska vara hemma. Det påtvingade ska vara i skolan. Därav är hemmets roll viktigt. Liknande svar har alla familjer gett – fokus ligger på att det ska vara mysigt och avkopplande att läsa.

6.3 Anledningen att läsa – *Varför*

Samtliga respondenter betonar att läsningen är viktig, men det är enbart familj A som uppger att läsningen är viktig för barnens språkutveckling. De vill att deras barn får med sig melodin i språket, ordförrådet, en känsla för hur texter är uppbyggda och en variation i sitt språk. Familj A är också de enda som dröjer med svaret när de får frågan om varför de läser:

”..varför läser jag? Oj, den frågan är inte helt lätt att svara på faktiskt...varför jag läser...”
(familj A)

De tycker frågan är svår och ger flera olika svar. Bland annat läser de för att de njuter av det och precis som de andra svarat, flyr in i en annan värld, men de läser också för att förkovra sig i saker som intresserar dem. Samtalet om deras läsning leder in på att som vuxen läser man inte för att bättra på sina språkkunskaper, utan för att man *tycker om* och *njuter* av att läsa. Det ger egentid och avkoppling.

Familj B svarar att de läser för att fly vardagen vilket även familj D svarar:

”..att fly vardagen lite och komma in i en annan värld. Speciellt när man läser. Det är en annan sak att se på en film för då får man allt redan klart för sig hur allt ser ut..men att läsa gör ju att man får använda sin fantasi litegrann och skapa egna bilder hur personer ser ut och hur det ser ut runtomkring” (familj B)

”Jag läser för att fly in i en annan värld...om jag har mycket på jobbet och så eller om det är en utmanande period med barnen. Då läser jag för att typ koppla bort hjärnan och vara i...till exempel Sandhamn en stund, ha ha. När jag var mammaledig med min yngsta son och var less på det oglamourösa livet med kräk och blöjor, läste jag ut Fifty shades serien på en vecka..” (familj D)

Anledningen till att familjerna väljer att läsa för sina barn är främst för att barnen ska få med sig det *i blodet* och få en vana att själva läsa. Familj B, C och D uppger att de läser vid läggning ungefär tjugo minuter för stunden tillsammans och för att barnet ska få fantisera och leva sig in i sagans värld. Det pratas om figurerna i böckerna och inte sällan kommer samtalen in på saker i barnens närhet, till exempel någon kamrat i skolan eller något kalas. Föräldrarna är inte medvetna om att det är en mycket bra läsförståelselövning som pågår i dessa moment.

I själva verket är det enbart familj A som, utöver syftet med att vara tillsammans och

fantisera, även har språkutveckling och lärande som syfte med läsningen.

Ingen av familjerna B, C och D tänker på språkutvecklingen som sker vid läsning. En av familjerna säger såhär:

”Jaha, okej... Jag umgås kanske inte alls i de kretsarna där man pratar om sånt. Men jag visste inte ens att det var så, eller såklart, nu när jag tänker efter. Men det kanske är det, ha ha!” (familj B)

När jag berättar att läsning gynnar barns språkutveckling och vi samtalar om ordförråd och läsförståelse är detta ingenting dessa familjer har i bakhuvudet när de läser för sina barn. Familjerna läser för sina barn för att det är mysigt och för att deras föräldrar läste för dem när de var små. Literacy är en familjetradition som förs vidare. Någon språkutveckling är inte syftet med läsningen. Familj A däremot, har som ovan nämnt ett annat syfte med sin läsning tillsammans med barnen.

Samtliga familjer läser som mest när de är på semester. Då är det mycket fokus på läsning och litteraturen är något mer lättsam än hemma. Då är det mer naturligt att lägga sig mitt på dagen och läsa, vilket det inte är hemma. Familj C, berättar att de läser betydligt mycket mer på sina semestrar. De är ofta ute med sin båt på somrarna och då blir läsningen naturlig både vid vackert väder och vid sämre väder:

”Sen barnen lärde sig simma, läser vi mycket mer på dagarna så än vad vi gjorde när barnen var mindre. Nu kan man läsa på solbädden och höra barnen plaska borta vid bryggorna – det är en otrolig skillnad” (familj C)

Samtalen med alla familjer leder in på skolans ansvar versus hemmets ansvar för barnens lästräning. Ingen tycker att det är föräldrarnas ansvar att lästräna hemma. Det är skolans uppgift. Familj A menar att det är skolans uppgift att relatera och diskutera texten tidigt. Hemmaläsningen bör vara lustfylld, tex om man läser om en katt – då kan man relatera till exempelvis en katt i området och så vidare. De berättar vidare att trots detta, kan de ändå uppleva en stress om inte tio minuters läsning hinns med någon dag.

”Det kanske blir mindre läsning de kvällar det blir sent. Ibland får man hoppa över det, och då känner jag; fy nu fick de se på tv här en halvtimme istället och så fick läsningen backa tillbaka för det. Men å andra sidan – så får det bli ibland!” (familj A)

6.3 Familjernas övriga literacyaktiviteter och textmöten

Det pågår en rad olika literacyaktiviteter i de här hemmen, och familjerna är inte ofta medvetna om hur viktiga dessa events är. Ett exempel på detta är när en av familjerna har sin traditionella arbetarfrukost på Första Maj. Då har de bjudit in vänner och bekanta och dukat upp ett stort långbord ute på gården med gröt, leverpastejsmörgåsar, ägg och bacon, svart bryggkaffe med mera. I högtalarna hör man bland annat Mikael Wiehe som sjunger: *med*

mörka skogar och röda skogar, vita björkar och höga furor, fjält och åkrar, varv och gruvor, landet det tillhör dig och mig och Nationalteaterns *Livet är en fest* och *Kolla kolla*.

Alla, barn och vuxna, diskuterar och ett av barnen bläddrar i *Göteborgs-posten* som ligger mitt på bordet.

Ett annat exempel på ett literacy event som sker är när en släkting till familj D fyller 40 och de pratar med sina barn om hur det är att fylla år när man är vuxen. Barnen undrar om man har kalas och vad man blir glad för. De berättar då att man blir glad för teckningar som barnen gjort och kärlek. Barnen går då och hämtar papper och pennor och skriver varsitt födelsedagskort med guidning av den vuxne. Det blir A4 papper med gröna och röda hjärtan och en text; *Moster 40 är* och namnet *Helena* i en omkastad ordning av bokstäverna. Det blir skrivträning, lästräning, empatiträning och en stund av närvaro tillsammans genom denna aktivitet. Familjerna har samtliga ett nära socialt liv med sina barn. Familj D har inte riktigt tiden hemma att leka med sina barn, till exempel med Star Wars eller olika typer av leksakslekar. De uppger att de mycket hellre lägger den tid de har på att samtala med barnen, exempelvis under tiden de lagar mat. Ofta ber de något av barnen hämta en bok och berätta för de vad som händer i boken. Det yngsta barnet som är 5 år, sätter sig självmant vid två tillfällen under vår intervju och bläddrar i olika böcker. Hen bläddrar fram och tillbaka och jämför bilder och berättar för oss vid ett tillfälle om Nasse som gett bort alla ingredienser för födelsedagsstårten till sina hungriga vänner. Följaktligen startar detta ett samtal mellan barnet och den vuxne, där barnet säger att Nasses mamma blir arg:

”-Varför tror du att Nasses mamma blir arg?

- För att hon inte kan baka tårta nu och allt är slut.

- Ja, det var ju lite synd, nu måste mamman köpa nytt.

- Fast ändå bra. Och snällt.

-Ja, det har du rätt i, gullunge” (familj D)

Samtliga familjer har dagligen pågående literacyaktiviteter i sina hem. I hemmen finns bokhyllor, alla placerade i vardagsrummet, fyllda med allt från skönlitteratur till kokböcker. Gällande barnens böcker är dessa placerade i barnens rum på en central, lättillgänglig plats. Till exempel familj D som har med böckerna placerade längst ner. De är placerade där därför att det ska vara enkelt och naturligt för barnen att gå och hämta en bok och sätta sig och läsa. Detta tyder på en hög grad av medvetenhet.

Det går att genom resultatet utläsa att samtliga familjer är naturliga i samtalen med varandra. Barnen är delaktiga i de samtal som sker under observationerna och det samtalas mest om vardagliga saker som exempelvis vad familjen ska äta till middag, hur dagen varit och vem barnen lekt mest med. I familj D får de vuxna också frågan av sina barn hur deras dag varit, och i den familjen talar man även om föräldrarnas arbete med barnen. I övriga familjer sker samtalen med barnen mest om hur barnens dag varit.

I övrigt fylls fritiden bland annat med förberedande av jobb på dator, lagning av leksaker, jämförande av priser på saker som ska inhandlas och lek med barnen. En förälder leker Star Wars med ett barn under intervjun.

7.Diskussion

I detta avsnitt diskuteras vald metod och hur detta kan ha påverkat resultatet och empirins utfall. Vidare följer en resultatdiskussion där forskningsfrågan *Vilka läsvanor pågår i fyra familjer* besvaras utifrån de teman som kategoriserats i resultatdelen, det vill säga *Vad*, *Hur* och *Varför*. Sedan följer även en kort diskussion om familjernas övriga literacyaktiviteter och textmöten.

7.1 Metod och urvalsdiskussion

De intervjuer som genomfördes med de utvalda familjerna var givande av den anledning att de gav svar på den centrala forskningsfrågan. I efterhand kan jag se att intervjuguiden var ensidig med enbart fokus på läsning, vilket gjorde att mycket av andra literacyaktiviteter gick förlorade. På grund av detta fick även studien arbetas om och fokus lades på familjernas läsvanor.

Att befinna sig i hemmet med barnen närvarande, gav en avslappnad respondent och det inträffade händelser som gjorde att respondenten öppnade sig i ett mer personligt samtal. Dock kan en kritisk aspekt i detta vara att svaren möjligen kunde blivit mer utförliga om fler intervjuer genomförts, och utan barn närvarande. En djupare observation, som att närvara och följa familjen under en längre period hade även kunnat göras för att få ett mer tillförlitligt resultat.

Det hade även varit möjligt att använda sig av en kvantitativ metod och göra en mer opersonlig enkätundersökning på ett större antal familjer i området. Dock hade då en risk funnits att familjerna inte hade gett de svaren som ledde till samtal om vad, hur och varför. En kvantitativ undersökning hade även gjort att det genuina i ett personligt möte med familjen hade gått förlorat. Metoden och urvalet som gjordes för denna studie, gav svar på den forskningsfråga jag hade och underlättade att urskönja mönster i dessa fyra familjers läsvanor. Det ska även tas i beaktning att det varken fanns tid eller resurser att genomföra en mer omfattande studie och jag är medveten om att dessa fyra familjer långt ifrån representerar många familjers vardagsläsning.

7.2 Resultatdiskussion

I detta avsnitt följer en resultatdiskussion utefter resultatets teman vad, hur och varför och även familjernas övriga literacyaktiviteter och textmöten diskuteras.

7.2.1 Familjernas val av litteratur-Vad

Ingen av familjerna uppger att de använder Ipad eller Iphone tillsammans med sina barn, det är enbart en förälder i familj A som uppges använda det aktivt vid sänggående. Detta kan bero på flera olika saker. En viktig aspekt tror jag kan vara att intervjun inleddes med samtal

kring huruvida informanten är en läsande individ eller inte. Jag kan i efterhand se att samtalen också hölls kring fysisk text, och digitala verktyg ses nog inte automatiskt som detta. En annan aspekt kan också vara att familjerna vet om min blivande yrkesroll och kanske tror att läsning på Ipad inte ses som lika bra verktyg som en klassisk bok. Detta är givetvis inget jag vet, utan en spekulaton.

Intressant litteratur att lyfta är leksakskatalogen och tidningarna. Här vill jag dra en parallell till Fast (2007) som beskriver barns användande av leksakskataloger på samma vis som den används av pojken i familj D. Det ringas in olika leksaker och den används som ett stöd att skriva önskelista: skrivandet nyttjas som ett verktyg i för pojken ett funktionellt sammanhang, och han skriver sin önskelista på eget initiativ (Fast, 2007). Vidare används både tidningar och leksakskataloger på likartat sätt som i Fasts studie: det är en form av litteratur som är gemensam för skola och hem. Barnen tar med dessa till förskolan och skolan, läser för varandra, berättar om de olika leksakernas egenskaper och drömmer sig bort i fantasins värld.

Jag finner det intressant att barnen i denna studie, såsom i Fasts, använder leksakskatalogerna och tidningarna som ett redskap till lek och fantasi. Att de får lov att ta med de till skola och förskola tolkar jag som ett tydligt bevis på att denna typ av litteratur är gynnsamt ur ett språkutvecklingsperspektiv. Återigen kan man se ett literacyevent i hemmen som är gynnsamt för barnen, trots att det är ett omedvetet val från föräldrarnas sida.

7.1.1 Familjernas läsvanor- Hur

Även om inte huvudsyftet med familjernas läsvanor är att gynna barnens språkutveckling eller få de att bli läsande människor, finns ändå en medvetenhet om literacy. Valen av aktiviteter görs även därefter. Som exempel på detta har jag valt att illustrera familj D som medvetet placerat barnens böcker på hyllan längst ner, med syftet att det ska vara naturligt och enkelt för barnen att hämta en bok. Det är fint att under intervjun kunna se att just detta händer och det ligger böcker lite kors och tvärs på golvet i barnens rum. Även i vardagsrummet ligger barnböcker både på golvet och på bordet, vilket är ett spår av att barnen faktiskt plockat fram böcker på eget initiativ. Familjen har i detta fall en hög medvetenhet om att tillgänglighet till böcker gynnar barnens läsutveckling.

Familjernas stämning är god och det råder en varm och positiv stämning i samtliga hem. Kanske beror detta på den tydliga interaktion som finns mellan föräldrar och barn och inkluderingen av varje familjemedlem. Viktig forskning att lyfta in och koppla till i detta sammanhang är Heath (1983) som återkommande i sin undersökning lyfter de sociokulturella aspekterna i family literacy. Integrationen mellan familjemedlemmarna i hennes språketnografiska studie sker i samtalen, läsningen, under middagen och så vidare. Detta stämmer väl överens med vad jag kunnat se i dessa fyra familjer, och Heaths (1983) såsom Fast (2007) forskningsresultat beträffande interaktion stärker också denna undersöknings tanke om vad som är centralt inom family literacy. Jag tycker mig klart se att barnen genom familjernas tydliga interaktion med varandra blir introducerade i diverse textvärldar, men också beteenden. Ett exempel på detta är barnet som prenumererar på *Bamse*. Varje gång den

kommer, hämtar pojken den och lägger sig i sin säng och bläddrar. Ett annat exempel på interaktion som hittats i resultatet är barnen i familj A som ber föräldrarna sätta sig bredvid dem och läsa sin bok under tiden de gör läxorna.

Det sociokulturella synsättet på interaktion mellan vuxen och barn, är ständigt närvarande i samtliga fyra familjer och samspelet är tydligt. Precis som Vygotskij (1934/1999) belyser interaktion och samspel, är dessa begrepps närvaro lätta att se i dessa familjer. Det blir tydligt att i kontakten med de vuxna och i social samvaro börjar barnens språk och beteende att utvecklas.

7.1.2 Anledningen att läsa-Varför

Utifrån resultatet kan det konstateras; familjernas literacy traderas och det är det som är själva grundorsaken till literacyaktiviteterna som sker i hemmen. Literacyaktiviteterna sker omedvetet och barnen lotsas automatiskt in ett liv fyllt med diverse läsning. Vad jag menar med att literacy traderas är att samtliga föräldrar läser, både själva och för sina barn, på grund av att de blivit lästa för som barn. Jag vill här dra en koppling till min tidigare forskning om att genom miljön, sitt hem och familjen får barnen med sig beteenden, normer och värderingar (Fast, 2007). Föräldrarna som intervjuats har själva varit barn som tagit sig an sina föräldrars läsvanor, och ger det nu vidare till sina barn.

Vidare blir läsning med vuxen viktig på grund av att barnet därigenom ges ord och även lär sig dess innebörd. Med hjälp av de vuxna börjar barnet så småningom åstadkomma en ömsesidig förståelse med människor i sin närhet och därmed startar en utveckling av barnets språk och identitet (Fast, 2007). Det sociokulturella synsättet är därmed ett faktum i literacy som sker överallt kring barnet.

Således vill jag betona läsningen som familjerna har vid läggdags viktig och jag anser, likt Barton (2007), att familjens literacyaktiviteter har en betydande roll ur flera olika aspekter. Bland annat säger han att aktiviteten är en gemensam företeelse som delas mellan barn och vuxen, där boken är central och läsandet kommer i fokus. Flera av respondenterna i denna studie tror att om barnen ser att föräldern läser och boken är en del av en rutin, underlättar detta för barnens läsutveckling. Detta stämmer väl överens med vad tidigare forskning visar; i samband med läsning och i samtal om det som läses blir barn med medvetna om sitt språk (ib). Vidare belyser Fast (2007) att barnet har, då det vill få en bok läst för sig, förstått att bokstäverna symboliserar mer än bara tecken. Barnen börjar uppföra sig som läsare och trots att barnen i denna studie är relativt unga har samtliga familjer ett beteende kring läsning som gynnar en sådan här utveckling. Jag vill styrka hela tankegången med att det är just så, som Barton & Hamilton (1998) påstår; det är i hemmet literacy börjar och slutar.

7.1.3 Familjernas övriga literacyaktiviteter och textmöten

Inledningsvis i denna diskussionsdel vill jag gällande familjernas vanor och literacyaktiviteter dra en koppling till Heath (1983). Det vill jag därför att denna studies familjer inte hamnar långt ifrån några av familjerna i hennes studie. Precis som i Heath's studie har

familjerna i denna undersökning ett socialt liv som innefattar umgänge med vänner, cafébesök, biblioteksbesök och så vidare. Ett exempel på detta är biblioteksbesöken i familj A som alltid kombineras med ett cafébesök. Biblioteksbesöket är kulturellt betingat och visar på att läsning och text är ett naturligt inslag i vardagslivet.

Med bakgrund av resultatet och vissa delar jag valt att lyfta fram, kan det konstateras att läsning är en naturlig del i familjernas vardagsliv trots att de vuxna inte verkar medvetna om hur textmöten kan gynna barnens språkutveckling. Samtalen i familjen är vanliga och barnen inkluderas i de flesta samtal, de lämnas sällan utanför. Samtalen där barn och vuxen interagerar är vanliga. Vidare är literacyaktiviteter, likt i Heath (1983), naturliga i hemmen och barnen ser från de är bebisar hur föräldrar läser med olika syften och på olika sätt; romaner, information och diverse texter.

7.1.4 Slutreflektion

Nyckelorden *mys, umgänge och interaktion, arv, böcker* som kunde utkristalliseras relativt tidigt i analysen blev en positiv överraskning. Min förförståelse var att dessa familjer ägnade mycket tid framför sina läsplattor, att föräldrarna skulle upplevas mer stressade och att föräldrar och barn inte interagerade så aktivt en vanlig vardagseftermiddag, som de faktiskt gjorde. Jag överraskades också av att samtliga familjer läser för att det är mysigt och avkopplande. Detta är något jag själv kan relatera till och jag antar att detta är en vanlig anledning till varför en vanlig medelvensson öppnar sin bok.

Jag vill också tillägga att en övergripande tanke som uppstått under studiens gång, är familjernas omedvetenhet om literacyaktiviteterna som pågår i deras hem. Det är på något vis befriande att observera ett så naturligt förhållningssätt till text och böcker, men samtidigt ge sina barn så stor möjlighet till språkutveckling och ett kulturellt familjärt arv inom literacy.

Avslutningsvis anser jag, precis som Fast (2007) att högläsning, sitta i knät och bli läst för där de vuxna samtidigt för boksamtal och andra tidiga möten med text sammantaget är viktiga beståndsdelar då barnet bygger upp sin literacygrund.

8. Förslag på vidare forskning

Det har uppkommit många funderingar under studiens gång, och det hade varit intressant att i dessa familjer kartlägga läsvanorna ur ett genusperspektiv. Läser männen annan litteratur än kvinnorna och i så fall varför? Ser det ut så i alla familjer? Hur ser användandet av Ipad ut? Ser literacy likadan ut familjer med tre eller fler barn? Detta är endast några frågor som studien väckt hos mig. För att ta studiens grundidé vidare hade det varit intressant att göra en liknande undersökning på familjer i hela om r å d e n , vilket förmodligen hade lett till fler teman och kanske ett annat resultat. Den undersökningen skulle kunnat genomföras med både kvalitativ och kvantitativ metod. För att härigenom få ett så tillförlitligt resultat som möjligt hade det varit lämpligt att genomföra en övergripande enkätundersökning, längre och fler intervjuer och fler djupgående observationer.

Referenser

Barton, D. (2007). *Literacy: An introduction to the ecology of written language*. (2. ed.) Malden, MA: Blackwell.

Barton, D. & Hamilton, M. (1998). *Local literacies: Reading and writing in one community*. London: Routledge.

Björklund, E. (2008). *Att erövra litteracitet: små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2009. Göteborg.

Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, Vol. 3, No 2., 77-101
<http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Dyson, A.H. (1993). *Social worlds of children learning to write in an urban primary school*. New York: Teachers College Press.

Fast, C. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva: familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Diss. Uppsala : Uppsala universitet, 2007. Uppsala.

Frank, E. (2009). *Läsförmågan bland 9-10-åringar: betydelsen av skolklimat, hem- och skolsamverkan, lärarkompetens och elevers hembakgrund*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2009. Göteborg.

Heath, S.B. (1983). *Ways with words: Language, life, and work in communities and classrooms*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.

Holme, I.M. & Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. (2., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lantz, A. (1993). *Intervjumetodik: den professionellt genomförda intervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Liberg, C. (1990). *Learning to read and write*. Diss. Uppsala : Univ.. Uppsala.

Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (red.) (2010). *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Schmidt, C. (2013). *Att bli en sån' som läser: barns menings- och identitetsskapande genom texter*. Diss. Örebro : Örebro universitet, 2013. Örebro.

Schmidt, C., Gustavsson, B. (2011) Läsandet och skrivandet som tolkning och förståelse: Skriftspråket som meningsskapande literacypraxis. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 16(1), 36-51.

Sjöberg, K. (red.) (1999). *Mer än kalla fakta: kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Sverige. Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket

Taube, K. (1987). *Läsinlärning och självförtroende: psykologiska teorier, empiriska undersökningar och pedagogiska konsekvenser*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Vygotskij, L.S. (1934/1999). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Wiegel, D., Martin, S., & Bennett, K. (2006). Contributions of the home literacy environment to preschool -aged children's emerging literacy and language skills. *Early Child Development and Care*, 176 (3-4), 357-378. doi:
<http://dx.doi.org/10.1080/03004430500063747>

Appendix

Interviuguide

Läsning enskilt

Är du en läsande människa?

Vad betyder läsning för dig, innebörden av din läsning?

Varför läser du?

Vad är syftet med läsning, för dig?

Läsning tillsammans

Är ni en läsande familj?

Har det en central roll i ert liv?

Hur pratar ni om läsning hemma?

Vad har ni för läsvanor?

Hur ser läsning ut i er familj?

Hur involverar du dina barn i läsningen?

Vad har du för roll för ditt barns läsning?

När, vilken tidpunkt eller situation, är det naturligtast för er att läsa?

Material – vad läser ni

Begränsas läsning enbart till böcker?

Är läsning viktigt?

Läsning barnen

Vad tror du att ditt barn föredrar att läsa?

Hur mycket av ert hems läsvanor tror du att ditt barn tar med sig till att bli en ”läsande människa”?

Betonar du vikten av läsning för ditt barn?

Observation

Interaktion?

Hur sker samtalen i familjen?

Observera om det pågår någon annan textaktivitet i hemmet, som förälder och barn inte tänker på.

Ligger böcker, tidningar, text utspritt i hemmet?

